

С. 11–14.

7. Ніколаєв В. П. Економічні роздуми про освіту / В. П. Ніколаєв, Я. М. Буткевич // ww.oko.com.ua/okorus/publications/articles/aboutedu.html

РЕЗЮМЕ

О. И. Булейко. Наука и образование XXI века: тенденции общественного развития.

В статье рассмотрены тенденции развития современной науки и образования. Роль инновационных технологий за последнее десятилетие качественно выросла в формате геометрической прогрессии. Потребность в расширении диапазона возможностей и глубинной структуризации наукоемкой составляющей потенциала нации есть даже не потребностью, а требованием либо даже единственным возможным вектором развития страны, элементом выживания.

Ключевые слова: информационные технологии, образование, развитие, общество, тенденции, наука.

SUMMARY

O. I. Buleyko. Science and Education of XXI century: Trends of the Public Development.

The development trends of the modern science and education are consider in there article. During the last years the role of innovative technologies qualitatively grew up in the format of geometric progression. The needs of increase the range of opportunities and profundity structure of the scienceable component of the national potential are not only neassity, they are requirements and sole possible, they are requirements and sole possible vector of the development of the country, element of survive.

Key words: information technologies, education, development, society, trends, science.

УДК 378.1

С. С. Любарський
Вінницький будівельний технікум

ТЕНДЕНЦІ І ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано реформи в галузі вищої освіти та основні тенденції і проблеми її модернізації в контексті національних пріоритетів. Сьогодні вже, мабуть, ніхто не сумнівається в тому, що конкурентоспроможність і стійке економічне зростання України може забезпечити лише така система освіти, яка буде реалізовувати програму, спрямовану на збереження і примноження накопичених наукою і практикою суспільних знань.

Ключові слова: вища освіта, модернізація, конкурентоспроможність, національні пріоритети.

Перетворення освіти на один із вирішальних соціокультурних чинників інформаційного суспільства є актуальною проблемою. Сьогодні на національну вищу освіту покладається завдання – формування сучасної національної еліти, здатної забезпечити відтворення та розвиток інноваційного потенціалу економіки і демократизації суспільства. З огляду на динамічні зміни в сучасному глобалізованому світі, нові вимоги до рівня освіти, професійної підготовки і компетентності фахівців передбачається створення такої програми, яка буде залежати від продуманої освітньої політики. Розробка системного підходу до освітньої діяльності можлива завдяки перегляду методологічних поглядів, методик і методів підготовки спеціалістів.

Зазначимо, що євроінтеграційні устремління України потребують виваженої адаптації національної системи вищої освіти до сучасних потреб глобалізованого світу в цілому та вимог європейського освітнього простору зокрема.

Покращання суспільного життя кожної особистості є кінцевою метою основних положень, які мають ґрунтуватися насамперед на соціальній спрямованості освіти. Сучасні процеси в суспільстві диктують актуальність поставленої мети, набувають дедалі більш глобального характеру. Володіння лише знаннями і навичками, які безумовно необхідні у професійній діяльності, сьогодні вже недостатньо. Потрібно велику увагу приділяти формуванню творчо налаштованих інтелігентних особистостей з глибокою духовною та професійною культурою, посиленню ролі соціальних аспектів.

В контексті зазначених міркувань зауважимо, що дуже важливою складовою процесу підготовки спеціалістів є надання можливостей розширювати їх внутрішній потенціал, особливо в аспекті відносин у колективі, з керівництвом, у суспільстві у цілому. Мається на увазі формування у майбутніх фахівців людяності, відповідальності, почуття високої поваги до обраної професії [1, 260].

Важливо розуміти, що продукт сучасної освіти – це не просто набуття нових знань, цілей, цінностей та особистісних якостей, але й розширення сутнісних сил спеціаліста, його здатності вільно орієнтуватися у складних соціокультурних обставинах, пропонувати нові ідеї, пристосовувати знання і вміння до нестандартних ситуацій, творчо мислити. Сучасна освіта покликана обслуговувати наявні соціальні технології та здійснювати інноваційні, творчі процеси у широкому розумінні цього слова [2].

Освіта у цілому і вища освіта зокрема розглядаються як рівень розвитку освітнього і наукового потенціалу країни, що зумовлено суспільним прогресом, який є необхідністю формування сучасної національної стратегії розвитку України.

Свої дослідження розробці методології аналізу сучасної освіти як детермінанти розвитку постіндустріального суспільства присвятили С. Нора,

А. Мінк, Е. Тоффлер, Т. де Шарден, А. Швейцер, М. Шелер та ін. Так, Д. Белл (Bell O. *The Coming Post-industrial Society.*), Й. Масуда (Masuda Y. *The Information Society as Post-industrial Society*), З. Бжезинський (Brzezinsky Z. *Between Two Ages? American's Role in the Technotronic Era*), С. Нора, А. Мінк (Nora S., Mink A. *The Computerisation of Society*) та інші дослідники основою постіндустріального суспільства визначали теоретичні (наукові, інтелектуальні) знання, інновації та інформаційні технології.

Актуальні проблеми становлення сучасної філософсько-освітньої парадигми та модернізаційних зрушень у системі вищої освіти проаналізовані у працях В. Андрущенко, В. Астахової, К. Астахової, В. Вікторова, Б. Гершунського, А. Джуринського, Д. Дзвінчука, М. Згуровського, І. Зязюна, І. Каленюк, С. Клепка, К. Корсака, В. Кудіна, В. Лугового, М. Лукашевича, В. Лутая, О. Навроцького, В. Огаренка, В. Огнев'юка, Л. Рижак, М. Розова, М. Романенка, П. Таланчука, В. Шинкарука та інших вітчизняних науковців.

Створення дієвого механізму підготовки конкурентоспроможних високоінтелектуальних фахівців у системі вищої освіти заслуговує на увагу й проблеми на встановлення забезпечення поступального суспільного розвитку. Проте незважаючи на достатню кількість наукових публікацій з численних питань реформаційного поступу національної вищої освіти, сьогодні чітко окреслюється коло проблем, які потребують подальшого осмислення й аналізу, зокрема узгодженість регуляторної функції системи вищої освіти, що перебуває на стадії змістовного оновлення, з потребами ринку праці [6].

Інформаційне суспільство – «суспільство знань» – потребує якісно іншої освіти, а отже, зумовлює перебудову освітніх систем, їх модернізацію відповідно до глобалізаційних викликів часу. Нагальним питанням в умовах сьогодення для більшості країн світу постає необхідність переходу від усталеної адаптаційної освітньої моделі, притаманної індустріальному і постіндустріальному суспільствам, до моделі інноваційної, мета якої, на думку Е. Тоффлера, полягає в розвитку здібностей людини швидко й раціонально адаптуватися до мінливих умов [7, 449].

Динамічні зміни в суспільно-економічному та політичному розвитку України зумовлюють стратегічні завдання держави і визначають головні напрями оновлення і модернізації національної системи вищої освіти, спрямовані на підвищення якості надання освітніх послуг, забезпечення суспільних потреб у висококваліфікованих фахівцях, здатних адекватно реагувати на глобалізаційні виклики часу.

Національним соціально-економічним пріоритетом XXI століття має стати розвиток оновленої моделі вищої освіти, орієнтованої на перспективу, оскільки, по-перше, фахівці з вищою освітою здебільшого є ініціаторами інновацій, по-друге, дедалі помітнішим стає вплив рівня та якості освіти на підвищення матеріального і культурного рівня населення.

У щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради «Європейський вибір» були визначені концептуальні засади економічного і соціального розвитку України на 2002–2012 роки [5]. У нормативно-правових

документах дедалі наполегливіше наголошується на національних пріоритетах у контексті євроінтеграційного поступу [2, стаття 6].

Стратегічні цілі такі: посилення впливу освіти на економічне зростання і рівень життя населення, всебічний розвиток, сприяння прискореному розвитку НТП, і насамперед фундаментальної науки, забезпечення соціальної функції держави через оптимізацію соціальних програм. Фундаментом людського розвитку та прогресу суспільства визнається вища освіта.

Характерною ознакою українського сьогодення, на жаль, є поступова втрата освітнього потенціалу й деінтелектуалізація праці, що виявляється у пониженні статусу інтелектуальної праці (насамперед творчої і гуманітарної), еміграції кращих спеціалістів, руйнації наукових шкіл, зниженні рівня освіченості населення, трудової та навчальної мотивації, кризі трудової етики, деформованій структурі зайнятості населення, зниженні моральності тощо. Як зазначає М. Чікарькова, «...в сучасній Україні володарює культ посередності, панують поверхові життєві орієнтації, низька моральна культура, девальвуються вироблені століттями духовні цінності... В нашій країні, як не сумно це констатувати, діє система усередненого вибору, і духовно вище тут найчастіше гине або деградує» [8, 45]. Ускладнює ситуацію і той факт, що система вищої освіти занадто повільно реагує на зміну суспільних потреб.

Оскільки освіта є запорукою життєвого та кар'єрного успіху громадян, а також відіграє важливу роль як у соціальному, так і в економічному розвитку країни, то стратегічним завданням держави постає обґрунтоване визначення нових, виважених структурних змін в інституційній системі з метою розв'язання соціально-економічних проблем шляхом реформування всієї освітньої галузі.

Загальна ідеологія модернізації освіти, на думку В. Андрущенко, має бути спрямована на підвищення її ефективності і конкурентоспроможності, її сутність полягає у «...збереженні минулого, його очищенні від деформацій і осучасненні у відповідності зі світовим досвідом» [1, 372]. Це, у свою чергу, потребує вирішення широкого кола питань: від змісту освіти до доступу в якісну освіту, від професії вчителя до управління, фінансування та інституційного менеджменту.

Результат якісної освіти завжди залежить від багатьох чинників – як внутрішніх, так і зовнішніх. До перших з них належать особливості педагогічного процесу, традиції навчання, психолого-педагогічні характеристики, національно-етичні моменти тощо [7, 247]. У той час як іншими виступають політика держави щодо управління системою освіти і здатність суспільства використати потенціал випускників. Зазначимо, що ефективність цієї групи чинників значною мірою залежить від стратегічних орієнтирів, згідно з якими визначаються основні підходи до внутрішньої організації освітньої діяльності та політики держави щодо управління нею.

В умовах формування інформаційного суспільства функціональною потребою національної вищої освіти виступає не тільки здатність до передачі накопиченого в попередні роки обсягу знань і навичок, але й спроможність

фахівців з вищою освітою сприймати наукові ідеї, технічні новації і методи виробництва, можливість використання ними на практиці інноваційних, креативних підходів до вирішення конкретних виробничих завдань і проблем [3, 18]. У свою чергу, на викладачів ВНЗ покладається завдання формувати і розвивати засобами навчання у майбутніх фахівців організаційні та новаторські здібності, аналітичне мислення та системність узагальнень, ініціативність та підприємливість і т. ін.

Необхідність створення сучасної нормативно-правової бази, що відповідає вимогам і викликам сьогодення, залишається нагальним питанням модернізаційного поступу системи вищої освіти. Вищезазначені чинники могли б визначитися під час становлення національної економіки, інформаційного суспільства – суспільства знань і правової держави, піднесення інтелектуального і творчого потенціалу людини.

Актуалізація проблеми про необхідність піднесення інтелектуальної діяльності, підвищення рівня інформатизації суспільства та створення конкурентоспроможної системи освіти є головною і вищою метою в системі національних пріоритетів та об'єктом державних інтересів. Головною продуктивною і рушійною силою суспільства, творцем соціального прогресу, особистістю і носієм високого інтелекту, громадянином і патріотом має стати людина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю / В. Андрущенко. – К. : Знання України, 2004. – 804 с.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/law/03_nbu.html.
3. Миронов В. Россия в глобальном мире: отечественное образование и Болонский процес / В. Миронов // Здравый смысл. – 2007. – № 2 (43). – С. 14–21.
4. Мовчан В. Освіта в контексті глобалізаційних процесів: моральні аспекти / В. Мовчан // Філософсько-антропологічні студії 2008. – К. : Стилос, 2008. – С. 161–167.
5. Послання Президента України до Верховної Ради України. «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки» // Урядовий кур'єр. – 2002. – 4 червня.
6. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002 року № 347 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – С. 11–14.
7. Тоффлер Е. Шок будущего / Е. Тоффлер. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2002. – 557 с.

8. Чікарькова М. Ціннісні орієнтації сучасного інформаційного суспільства та проблеми контркультури / М. Чікарькова // Збірник наукових праць НДІ українознавства. – К. : Рада, 2008. – Т. XIX. – С. 44–57.

9. Шинкарук В. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України / В. Шинкарук // Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.mon.gov.ua>.

РЕЗЮМЕ

С. С. Любарский. Тенденции и проблемы модернизации современного образования Украины.

В статье проанализированы реформы в области высшего образования и основные тенденции и проблемы его модернизации в контексте национальных приоритетов. Сегодня уже, видимо, никто не сомневается в том, что конкурентоспособность и устойчивый экономический рост Украины может обеспечить только такая система образования, которая будет реализовывать программу, направленную на сохранение и приумножение накопленных наукой и практикой общественных знаний.

Ключевые слова: высшее образование, модернизация, конкурентоспособность, национальные приоритеты.

SUMMARY

S. S. Lyubarskyy. Trends and Problems Upgrading of Modern Education in Ukraine.

In the article the reforms in the field of higher education and basic trends of the modernization in the context of national priorities are analyzed. Today probably has doubt that competitiveness and economic growth of Ukraine can be secured only by such system of education that will realize the program directed to preservation and multiplication of social knowledge accumulated by science and practice.

Key words: higher education, modernization, competitiveness, national priorities.